

Sjönajas i Hammarsjön

Sjönajasen i Hammarsjön verkar inte må så bra. Kjell-Arne Olsson har följt utvecklingen.

KJELL-ARNE OLSSON

Sjönajas *Najas flexilis* hittades 1996 i den sydvästra delen av Hammarsjön strax söder om Kristianstad (Ryde 1996). Åren därefter noterades arten på flera ställen i den södra delen av sjön (Olsson 2000). Någon noggrann frekvensundersökning gjordes aldrig men man uppskattade att sjönajas växte spridd och mer eller mindre rikligt i delar av sjön.

Som en del i att ta fram ett åtgärdsprogram för sjönajas var jag ute och sökte efter den lilla najaden i Hammarsjön under sammanlagt sex dagar i juni till september 2005, oftast med botanistvänner till sällskap och hjälp. Med räfsor och vattenkikare har vi sökt sjönajasen på de dyga bottnar där hon tidigare setts men även på andra platser där förutsättningarna för fynd bedömts som goda.

Endast inom en mycket begränsad areal i det område där sjönajas blev funnen 1996 har återfynd gjorts. Som mest kunde omkring tio exemplar noteras den 23 augusti. Alla var små, de flesta bara några få centimeter höga och brunfärgade av en tät film av dy och gyttja. Området där sjönajas blev funnen märktes ut med hjälp av långa markeringskäppar som kördes ner i det tjocka dylagret. Ungefär en månad senare, den 28 september, besöktes lokalen ånyo. Trots att vattenståndet denna dag var ovanligt lågt och flera personer sökte efter sjönajas inom det lilla och välmarkerade området under mer än en timmes tid, stod arten inte att finna. Alla spår av den lilla vattenväxten var borta.

Hammarsjön är en sjö som verkar ha förändrats mycket under senare år. Tidigare fanns täta sävruggar över en stor del av sjön, nu är det mesta av detta borta vilket skapat stora öppna vattenytor som är utsatta för vindarna i det flacka landskapet. Då sjöns djup sällan överstiger en meter virvlas bottenmaterial lätt upp av vågorna, med ökad grumlighet och minskat

siktdjup till följd. Att säven minskat så mycket i sjön kan troligen sättas i samband med det ökande antalet gäss som numera kan räknas i tusental i och kring sjön. Sävruggar som tidigare var täta och höga är nu jämnt avklippta i vattenytan och till synes borttynande. Om grumligheten ökat och siktdjupet minskat under senare år är detta säkert faktorer som kan ha påverkat sjönajas, som den bottenlevande, lilla och späda växt den är, på ett negativt sätt. Dessutom lär den vara en smaklig och begärlig föda för sjöfåglar av olika slag. Kan det vara mängderna av gäss eller de många svanarna som finns i området som gjort att våra få exemplar av sjönajas försvann så plötsligt i somras? Att plantorna var små och ynkliga vid det höga vattenstånd som rådde i augusti var kanske ett resultat av att sjöfåglar då kunde äta delar av växten; vid det låga vattenstånd som sedan följde lyckades de kanske nå ned och äta upp även de sista resterna. Eller är försvinnandet i september bara en naturlig del av en ettårig arts livscykel? För att söka svar på fåglarnas eventuella påverkan på bestånden av sjönajas planerar vi att försöka ”betesfreda” delar av lokalen under nästa sommar.

Citerad litteratur

- Olsson, K.-A. 2000. Hammarsjön – Dykungens sjö. – Svensk Bot. Tidskr. 95: 71–80.
 Ryde, U. 1996. *Najas flexilis*, sjönajas, åter i Skåne. – Lunds Botaniska Förenings Medlemsblad 1996: 3.

ABSTRACT

Olsson, K.-A. 2005. Sjönajas i Hammarsjön. [The status of *Najas flexilis* in Lake Hammarsjön, southernmost Sweden.] – Svensk Bot. Tidskr. 99: 338. Uppsala. ISSN 0039-646X.

Kjell-Arne Olsson är projektledare för florainventeringen i Skåne, redaktör för Botaniska Notiser samt ansvarig för floraväktarverksamheten i Skåne.

Adress: Evavägen 33,
296 32 Åhus

E-post: kjell-arne.olsson@swipnet.se